

ACTIO CATHOLICA
ORSZÁGOS ELNÖKSÉGE
BUDAPEST FERENCIEK-TERE 7. III. L. I. EM. 8.
Telefon: 185—130 és 185—243.

79

I.

A biztos út.

Van-e üdvösség az Egyházon kívül?

Írta: P. Schrotty Pál O. F. M.

I.

Számunkra vigasztaló erő.

a) A nagy katolikus világcsaládnak, amely élő hittel és szívének minden melegével átkarolja Egyházát, édes megnyugvást hoz az a tény, hogy nálunk, annál az édesanyánál van kizárólag az üdvösség, akinek mi gyermekei vagyunk már születésünknel fogva. Az egységes Egyház gondolata, tana növeli erőnket; az apostoli Egyház a hűséges megadás érzelmét fokozza bennünk és határtalan, szünetnélküli áldozathozatalra serkent annak elterjesztése érdekében; az Egyház szent voltáról szóló tan derűs életre indít létünk legsötétebb pillanataiban is; és az egyetemessége azt mondja nekünk, hogy a világ minden részében érezteti tanának áldását és hogy mindenütt otthonosnak érezzük magunkat, mindenütt testvéreink vannak.

De felemelő, megszabadító és vigasztaló erővel, szent büszkeséggel csak az az alapvető tana tölt el minket, amely mindenkinek hirdeti, hogy kizárólag nálunk, a mi Anyaszentegyházunkban van az üdvösség és *Extra ecclesiam nulla salus!* Az Egyházon kívül nincs üdvösség!

Az elszakadtak számára gyötrődés.

b) Ugyanakkor tanúi vagyunk annak az érdekes ténynek, hogy protestáns és tőlünk egész távol álló testvéreink közül azoknak, akik tudományos működésük javarészét szentelik az Anyaszentegyház külső-belső életének és nem siklanak el felületesen a nehéz kérdések mellett vagy felett, hanem okos megfontolással, bátor szembenézéssel és józan egyszerűséggel kutatják e kérdés körül való igazságot, éppen ez a tantétel, ez a számunkra olyan vigasztaló tana az Egyháznak, csak küszködésük és vergődésük gyötrődő és égető fokozását, lelkük legmélyebb alapjáig való megrendülését és fölizgatását jelenti.

Örökös nyugtalanság, fegyelmezetlen szenvedély, ideges tudományosság hullámszik ezért minden angol, német, holland, dán, svéd és norvég nyelven megjelenő könyvben, vagy elmondott beszédben és szónoklatban, amely ezzel az óskatolikus tantétellel foglalkozik. És valóságos forradalmi kirobbanást vált ki a világ protestáns közvéleményéből, ha egy-egy vezéregyhéniségeinek lelkét az Úr kegyelme éppen e tantételen át érinti meg s hívja haza az Anyaszentegyházba. Újabban láttuk ezt Marquardt volt hollandi igazságügy-miniszter konverziója alkalmával. De legyünk megértők! Hisz ezeknek az országoknak vallásos szellemi elitje már régen érzi és tudja, hogy „visszatérni a római Egyházba, vagy nem lenni” — ez a kérdés. Tényleg megrendítő lehet, ha egy Newman, a 19. századnak kétségkívül legnagyobb vallásos gényusa, akinek szószeke alatt Gladstone-nal az élen az angol impérium legkiválóbb szellemei ültek, hogy hallgassák azt a férfit, akinél tökéletesebben az angol nyelvet Shakespeare óta senki sem beszélte; ha a norvég Krogk-Toming, az őskereszténység összes kérdéseinek és az Atyáknak hasonlíthatatlan ismerője; ha az oxfordi iskolának finomérzésű alapítója, inspirátora és vezéregyhénisége, Edward Pusey, „az anglikán Egyház szentje”, akit tanítványai görög névvel tiszteltek meg; ha egy lord Halifax, a jelenlegi angol külügyminiszter atyja, hosszú életét Mercier kardinálissal és Pierre Batifollal együtt nemes önzetlenséggel a keresztény Egyházak unióját előmozdító megrendítően tragikus munkájának szentelte; ha Söderblom, a svéd Egyház feje, upsalai érsek; ha Friedrich Heiler, a volt katolikus teológus, az előbbinek munkatársa a keresztény egyházak közt való unió's törekvésében; ha Kierkegaard, a dán Egyháznak aszkétája; ha Solowjew, a nagy orosz hazatért filozófus és teológus és sokan mások — lépésről-lépésre arra a meggyőződésre jutottak, hogy mélyenszántó tudományos életmunkájuk, nemeslelkű törekvésük, fanatikus jóakaratauk és reményük mindig és mindenütt beleütközik ebbe a szörnyen imperatív jellegű tantételbe, amely a megmásíthatatlan igazság öserejével és egyszerűségével hirdeti mindenkinek: hiába, minden hiába, Extra ecclesiam nulla salus, az Egyházon kívül nincs üdvösség!

Ez kavarta fel az akkor még protestáns nagy Newman mély lelkét is annyira, hogy a „Tracts for the Times”-ben Rómát eretnekséggel vádolja! És azt is mondja itt róla, hogy „a római Egyház közösséget vállalt az Antikrisztussal”! Isten igazsága helyett a hazugságot hirdeti! Meneküljetelek előle, mint a pestis elől!”

Ennyi szenvedéllyel ritkán támadták az Egyházat két évezredes történelme folyamán!

Rendkívül tanulságos ebből a szempontból a nagy hazatérők élettörténetének átolvasása és egyáltalában a ma már minden nyelvű, szinte áttekinthetetlen konverziós irodalomnak áttanulmányozása! Megrázóbban az emberi szívnek, akaratnak, léleknek és az isteni kegyelemnek kifürkészhetetlen útjait még nem írta meg senki sem!

II.

Az Egyház és a lelkek üdvössége.

1. *A keresztény Egyház világbalépésének első pillanatában a belső és külső katolicitás, világegyházi, világuvallási elvének kialakítására irányuló általános hajtóerő* köti le elsősorban a kritikus szemlélő figyelmét. Életmegnyilatkozásának és cselekvésének, hódításának és védekezésének ez az alaptörvénye, lelke s reménye. Minden néphez és nemzethez intézi hívó szavát; magához öleli azokat, akik fáradtan vagy terhelve, keményen küzdve vagy diadalittasan hozzá jönnek; minden akadályt legyőzve, szünet nélkül utána jár azoknak, akiket a felszabadult centrifugális erők és irányzatok tőle messzire elhajtanak; örök rendeltetése és isteni hivatásának tudatában övéinek mondja azokat is, akik még valamiképp az emberi lélek szellemi rádiuszában, vagy az általános igazság kisugárzásának hatáskörében élnek, mert mindenki részére biztosít levegőt és életteret, törvényt és szabadságot, megváltást és boldogságot. Ez az elv szinte emberfeletti jellegű és nyilván csak olyan alakulatok révén tarthatja magát és érvényesítheti hatását az emberi társadalomra, melyek benső felemelő erőkben és dús áldással ellátva bekapcsolódnak a természetfölötti világba, ahonnan semmiféle földi erő nem képes őket többé elszakítani. Sőt a benső és külső hullámzások, ellentmondások és támadások, megkötések és üldöztetések csak fokozzák ezt a benne állandóan működő hajtóerőt mindaddig, míg célját el nem éri, s a már Malachiás I. 11. által megjövendölt abszolút katolicitás teljes és általános diadala meg nem hódítja az egész emberiséget.

2. Ennek az abszolút, tehát külső és belső, lelki és térbeli katolicitásnak mindent átkaroló, mindent felvevő és megértő voltával adva van az Egyháznak talán legjobban támadott, de viszont egész lényét átható alapelve: *kizárólagossága, egyetlensége és szükségessége* olyan értelemben, hogy csak ő *a Krisztus alapította intézmény: az Egyház; és csak ez az Egyház van az üdvösség eszközeinek birtokában teljesen és tökéletesen, úgyhogy aki saját hibájából nem tartozik ehhez az Egyházhoz, nem üdvözülhet, mert az Egyházon kívül nincs üdvösség: Extra Ecclesiam nulla salus!*

Ez az a tantétel, amely az Anyaszentegyháznak legelőkelőbb és legerősebb alaposzlopa, életgyökere, bizonyos értelemben központja és tanrendszerének koronája, melyre abból az isteni erő- és fényforrásból, az Úrnak Máté 16, 16-nál olvasható szavaiból: „et portae inferi non praevalent”-ből a leghatékonyabb sugarak esnek!

Ebbe a kemény tanításba ütközik mindenki, aki az Anyaszentegyháznak tényével, tanrendszerével, szervezetével foglalkozik, akár dogmatikai, apologetikai, vagy történelmi, tehát tartalmi, védelmi, fejlődési szempontból teszi is azt, mert tulajdonképpen ez az alapvető igazság, amelyből kiindul és visszatér az a sok kérdés, amely az

Egyház isteni alapítása, észszerősége, szépsége, szuggesztív ereje, de másként számtalan támadási felülete körül minden időkben keletkezett.

3. Azért minden katolikusként életszükséglete, hogy tisztán lássa az Egyházról való hitének ezt a lényeges tantételét.

Az ószövetség tanúsága.

a) Az egyedül üdvözítő Egyháznak előképét már az ótestamentumban látjuk, amelyben Isten szövetséget kötött a választott néppel. Isten alapította ezt a teokráciát a pogány bálványimádásból kiválasztottak egyesítésével. Isten a maga részéről megígéri a szövetség megtartását és az Igéretföldjével jutalmazza azokat, akik ehhez a szövetséghez hűek maradnak mindvégig, de megbünteti a kötést be nem tartókat. Aki Istenhez akar jutni, a választott néphez kell tartoznia, vagy közösségben élnie a választott néppel. De ebből a közösségből a pogányok sincsenek kizárva egyszersmindenkorra. Sion hegyén lesz a szabadulás, és az új Jeruzsálem kitárja kapuit, hogy felvegye a pogányok tömegét. Tehát kilátásba helyezték a pogányoknak is az üdvösséget, de függővé tették azt a szent Siónhoz való tartozástól. Egy Sión, egy Jeruzsálem, egy szentély. És e birodalmon kívül nincsen üdvösség, ám a népek a Messiás idejében bevonulnak Jákob Istenének házába és egyenjogúak lesznek a választott néppel. Ez még homályos és kétértelmű!

Az evangéliumok tanúsága.

b) Az újszövetségben azonban már felragyog ez a tan gyönyörű világosságában! Emlékezzünk csak a szőlőtöről, a mennyei lakomáról való hasonlatokra! A hamis prófétáktól való óvás, a keskeny út stb. példája világosan beszélnek erről.

Döntő jelentőségű magának az Úrnak tanítása az Isten országaról, amelyet Ő az emberiség részére hozni akart.

Az Isten országa itt a földön pedig Jézus össztanításának értelme szerint Istennek az emberek fölött való külső és belső teljes uralmát jelenti mindaddig, „midőn majd Krisztus átadja az országot Istennek, az Atyának, hogy az Isten legyen minden mindenkiben“.

Krisztus a történeti Egyházban.

c) Ebben az Isten országában itt a földön él Krisztus, úgy, hogy önmagának teljességét adja az Egyháznak a Szentlélek által, akivel egy az isteni élet egységében.

Igy él Ő az Egyház szavában, tanításában, hogy soha meg ne fogyatkozzék benne Isten szintiszta igazsága; él azokban a kezekben, amelyek kormányozzák, hogy sziklába ne ütközzék a hajó és el ne merüljön; él a szentségekben, amelyek megszentelő erejüket isteni Szívének örök kegyelmi forrásából kapják; él a közös imák-

ban, amelyeket az Egyház mindig Krisztus nevének segítségével hívásával küld fel az égbe; él a szentmise áldozatában, amelyben áldozatul adja magát ugyanaz a szív, mely a kereszten értünk vért; él az igazak lelkében, hogy elárassza őket szüntelenül az örök életre vezető kegyelmével. Valóban úgy van, ahogy Szent Pál mondja: Krisztus a fő; általa gyarapodik minden test és tökéletesíti magát a szeretetben. A modernnek ezt így is mondják: Isten országa itt a földön, az Egyház, Jézus Krisztusnak, az Isten Fiának szociális megtestesítése. Szent Jeanne d'Arc szokta volt hangoztatni: Krisztus és az Egyház: az egy! Ebből az alaptól kiindulva értjük meg egészen az evangélium erre vonatkozó szavait: Aki az Egyházra nem hallgat, az legyen neked, mint a pogány és vámos; és aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket megvet, engem vet meg; aki pedig engem megvet, azt veti meg, ki engem küldött. Ez természetes, mert ahol Isten, Krisztus van, ott nem érvényesülhet ellentmondás, ott nincs helye az ellenvéleménynek, ott nem lehet szakadás, mert az isteni igazság lényegénél fogva csak egy igazság, csak egy élet, csak egy szeretet lehet és ennél fogva létformája is csak általánosan átfogó, az egész emberiséget szoros egységbe fűző szükséges univerzális közösség lehet.

Az ősegyház tanúsága.

d) Ez a gondolat már az ősegyházban öltött testet; kisugárzását, erőteljes fölragyogását és felemelő, vigasztaló hatását már annak a számtalan hősnek heroikus küzdelmében érezzük, akik az első keresztényüldözések idejében életük és vérük feláldozásával bizonyították Krisztus és az Egyház egységét, amely egységen kívül élő: „regni divini haereditatem non consequitur”. (Antiochiai Szent Ignác.)

A korai keresztény századokban, amikor az Egyház hűségesen ott állt a pogány Róma sirjánál és Európa bölcsőjénél és szorgalmasan eltakarította a hamut és törmeléket, ami a cézárak impériumának világot átfogó dicsőségéből még megmaradt; amikor az óriás arányú világfejlődés eseményeiből kirobbanó erők a vajúdó szellemi élet terére csaptak át és a heves küzdelmek nyugtalan hullámvérésének mélységeiből Cyprián és Ágoston lángelméje kezdett diadalmasan felragyogni: erőteljesen megindult a Depositum Fideinek, az Egyház dogmatikai tanrendszerének kristályosodási folyamata is.

Akkor mondotta Ágoston ezeket a minden időkre érvényes szavakat: „Semmi sem hiányzik a katolikus Egyházon kívül: az üdvösséget azonban csak nála találod. Kívüle bőven találsz tiszteletet, megbecsülést; szépen éneklis az alleluját és ünnepélyesen felelnek Ament; odaállhatsz, magasra tarthatod az evangéliumot és összeszedetten felfigyelhetsz, mikor az Atyának, Fiúnak és Szentléleknek nevében hitet vallanak és arról prédikálnak, *de sehol az Egyházon kívül az üdvösséget nem fogod találni!* Azért, bármennyire is hiszi

valaki, hogy dícséretreméltó életet folytat, ha az Egyház egységéhez nem tartozik, nem nyeri meg az életet.

Senki sem nyeri el az üdvösséget, senki sem mehet be az örök életbe, akinek nem Krisztus a feje; márpedig csak az mondhatja magáról, hogy neki Krisztus a feje, aki az Ő testéhez, az Egyházhoz tartozik." És más helyen: „Krisztus teste csak a katolikus Egyház, amelynek Ő a feje. Ezen a testen kívül senkit sem éltet a Szentlélek."

Akkor hirdette Észak-Afrikának másik lánglelkű apostola, Cyprián is, híres leveleiben az Egyház szükségességéről és egyetlenségéről azokat a kristálytisztá tanokat, amelyeket a keresztény évezredek százmilliói soha többé el nem felejtettek: „Csak akkor mondhatja valaki, hogy Isten neki Atyja, ha az Egyház anyja", „senki sem üdvözülhet, csak az Egyházban": és „*az Egyházon kívül nincs üdvösség*".

Ez világos beszéd volt: az első pillanattól minden keresztény nép és nemzet nyelvkincsébe felvette ezt. Maga az Anyaszentegyház is szóserint idézi azt a IV. lateráni zsinaton 1215-ben, amelyen hittételnek nyilvánítja ezt a tant. Hasonlóképen tanítják ezt a florenci és a trienti zsinatok. Szent Athanáz Symbolumá-ban pedig, amelyet az Anyaszentegyház felvett Hitvallásai közé, kimerítő körülírását találjuk ennek a tételnek. A görög atyák: Alexandriai Kelemen és Origenes szintén megégyeznek abban, hogy egy Egyház van, amelyen kívül nincs üdvösség. Origenes mondja: „Senki se ámtsa önmagát, ezen a házon, t. i. az Egyházon kívül senki sem üdvözül."

Igazságtalan-e ez a tanítás?

4. Jóleső, benső melegség hulláma önti el egész valónkat, ha ezekután tudomásul vesszük, hogy e félremagyarázhatatlan és kristálytisztá tantételnek megingathatatlan alapjain épülnek fel Anyaszentegyházunk tartóoszlopai; megérezzük azonban a nemkatolikus világnak minden táján naponként sűrűn felhangzó kemény kérdések választ követelő komoly súlyát is: Hát nem égbekiáltóan igazságtalan az Egyház, — mondják — mikor e tanhoz törhetetlenül ragaszkodik? Kemény szeretetlenség ez, amelyben a kritikus szem mindent inkább lát, mint Jézusnak, az elveszett juh megkeresésére induló Jópásztornak édes, megértő szellemét. Nem a synoptikusoknak köztünk járó, a betegeket gyógyító, a kisdédeket megáldó, a halottakat feltámasztó, a Jeruzsálem pusztulása felett síró — irgalmas Jézusa ez! Heiler maga is „egyenesen szükséges kizárólagossággal és türelmetlenséggel" vádolja e miatt az Egyházat. (Der Katholizismus, seine Idee und seine Erscheinung.)

Egy pillanatig se habozzunk őszintén megvallani, hogy lélektanilag teljesen megértjük a nemkatolikus hitvallásoknak remegő lélekkel Anyaszentegyházunk felé szórt kemény vádját, mert hisz mi magunk is sohasem szüntünk meg kétezeréves története folyamán mindenkivel szemben hirdetni, hisszük és valljuk, hogy az igazság

legbensőbb természeténél fogva mindig egyetlen, türelmetlen, kizárólagos! Ezt egyebek közt az említett Heiler is elismeri, amikor valamivel feljebb, ugyanabban a művében — önmagának ellentmondva — írja, hogy a *Jézus messiánitásába vetett egyedül üdvözítő hittől egyenes út vezet az egyedül üdvözítő Anyaszentegyházról szóló tanhoz.*

Egy Krisztus — egy Egyház.

5. Kétségtől meg kell állapítanunk, hogy ugyanakkor, amikor a katolicitás elve alapján az Egyház mintegy kiönti lelkét az egész világba, hogy mindenkit magához vonzzon, ugyanakkor a legmélyebb meggyőződéssel szünet nélkül hirdeti mindenkinek abszolút elutasító, kizárólagos, egyetlen, egyedül üdvözítő voltát. Egyrészt tehát a maradéknélküli, az élet összes értékeit átkaroló, tökéletes odaadás, másrészt a feltétlen legerősebb belső koncentráció: a világ két sarka! A centripetális és a centrifugális erő! Magával ragadó, nagyszerű látvány az Egyház lelki világának — a kegyelem örök folyamata által — bensőleg összekötött ez a két pólusa. Olyan csodálatos képet nyújt a tisztán természetes motívumoktól vezetett megfigyelőknek is, amelyhez hasonlót itt a földön sehol sem lát. A konverziók izgatón érdekes történetében éppen ez az egyrészt teljesen a világba, másrészt tökéletesen Krisztusba belekapcsolódó Egyház lény — igen gyakran döntő jelentőségű tényező. Mert éppen ez a körülmény képesíti az Egyházat arra az elsőrendű feladatra, hogy a világnak minden, tisztán természetes értékét a természetfölöttiségébe felemelje, Krisztus szellemével át- meg átítassa és így mindeneket visszavezessen ősforrásához: Istenhez.

Megdönthetetlen tény tehát: *csak egy Krisztus van és csak egyetlen üdvözítő Anyaszentegyház!* De ezt a központi tantételt is, mint az Egyháznak minden alapvető dogmáját, helyes világításba kell beállítani, akkor az ellene érvényesített számtalan nehézség simán megoldható és levezethető.

III.

Ki ellen szól e tanítás?

1. *Nem úgy van, ahogyan ezt sokan állítják, hogy ezzel a tantétellel az Anyaszentegyház a heretikusokat és az összes nem-katolikusokat az örök kárhozatba dönti. Tudnunk kell, hogy az egyetlen üdvözítő Anyaszentegyházról szóló eme tantétel nem egy személy ellen irányul, hanem mindig és mindenben az az értelme, hogy a nem-katolikus vallású közösségek, mint ilyenek, az örök életre való üdvösség dolgában lényegileg terméketlenek.* Mert az Egyházzal egységben nem élő vallási közösségek tartalmuk azon erejéből, amely különlegességüket teszi, tehát amellyel hitük és istentiszteletük formája által a katolikus Egyháztól magukat megkülönböztetik, *nem képesek természetfölötti életet fakasztani! Ameny-*

nyiben tehát nem-katolikusok, antikatolikusok: nem jár nekik a „Mater Ecclesia” kitüntető elnevezése.

„Egyéb juhaim is vannak.”

a) Meg kell azonban engednünk, hogy a nem-katolikus és antikatolikus közösségek a világosan különböző sajátágaik mellett, alakulásuk, vagy alapításuk idejében megtartottak, vagy átvettek egy részt a katolikus hitkincsből, pl. a keresztség szentségét. Ők tehát nemcsak tagadói, hanem részben igenlői a Krisztustól és az apostoloktól örökölt átvett hitbeli és kegyelembeli örökségnek (Depositum Fidei). Ezért megtörténhet, hogy az *egyedül üdvözítő, látható Egyházon kívül is található igazi természetfölötti élet, mint egy „belenövekedés” a Krisztussal egy közösségbe.* Így értjük (János 10, 16.) meg az Úrnak egyik vigasztaló és felemelő szavát: „vannak még egyéb juhaim is”.

Ahol Jézus szent nevében hittel keresztesnek és Jézus ígéjét híven hirdetik: Jézus áldása is kivirulhat ott. Aki az Ő nevében csodát művel, annak Őt tisztelnie kell, az nem tagadhatja meg Őt; az ilyen tehát híve. (Mk. 9, 37—38.).

Ezért Jézus e szavainak értelmében védelmezte meg az Egyház, ellentétben és harcban Cyprián ellen, az Egyházon kívül, de Jézus nevében kiszolgáltatott keresztség érvényességét. És az eretnek-kereszteselés érvényességében nem ingadozott István pápa még egy esetleges afrikai szisma veszélye árán sem. Az újabb történelemből erre vonatkozólag emlékezetes IX. Pius pápának a kultúrharc idejében I. Vilmos porosz királyhoz intézett levele, amelyben őt a keresztség szentségének ereje folytán kedves fiának és hívének nevezi. A király válasza az újabb egyháztörténetnek egyik érdekes lapja.

A szentségek más keresztényeknél.

b) Ugyanezt az alapelvet követi az Egyház mindama szentségekre nézve, amelyek megvannak egyes nem-katolikus közösségekben, ahol megtalálható a jogfolytonosság, az apostoli hivatás fennmaradása, mint pl. a Rómától elvált keleti egyház különböző válfajainál.

Hasonlóképpen elismeri az Egyház még mai napig is a janzenista és az ókatolikus közösségek összes szentségeinek érvényességét, mert ezekben a főtebb említett jogfolytonosság és apostoli hivatás püspökeik érvényesnek elfogadott fölszentelése által fennáll. Katolikus tan tehát, hogy mindezekben a közösségekben az Úrnak valóságos testét és vérét veszik magukhoz a hívek, *nem a közösségek egyéni különlegessége miatt, hanem azért, mert e különlegességek ellenére is még óskatolikus örökség birtokában vannak és ez a katolikum az, amelynek megszentelő és megváltói ereje van.*

Az anglikán egyházra vonatkozólag ezt a nagyfontosságú kérdést XIII. Leó pápa az 1896 szeptember 15-én kiadott „Apostolicae Curae” c. bullájával, amelyben ünnepélyesen kinyilatkoztatja, hogy az anglikán püspökök „non servata forma et intentione”, „rite recte-que ordinati non sunt”, végérvényesen megoldotta.

c) Jól megvilágítja kérdésünket a következő is: *a korai keresztény századok északafrikai egyházatyái Ágoston vezetése alatt azt tanítják, hogy az Egyházon kívüli közösségekben a szentségek csak objektív, de nem szubjektív hatásúak is egyszersmind, mert a heretikusok és szizmatikusok mind „malafide” vannak, akik tudatosan és makacsul szemben állnak az egységgel és a Szentlélekkel. Erre támaszkodva hirdették a janzenisták a 17. században ezt a téves tételt: „Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia” (Az Egyházon kívül nincs kegyelem). De éppen az Anyaszentegyház, XI. Kelemen pápa volt az, aki 1713-ban „Unigenitus” kezdetű constitúciójával Jansenius és Quesnell más tételével ezt is elvetette.*

Krisztus kegyelme az Egyházon kívül.

2. *A történelem tehát nem igazolja azt a szemrehányást, hogy az Egyház idővel egyre jobban fokozta volna „exkluzivitását” és újra felelevenítette volna a Cyprián—Ágoston-féle gondolatot. Hiszen éppen az Egyház helyesbítette a régi afrikai teológia szigorúságát és merevségét és ünnepélyesen hirdette, hogy az Egyházon kívül szolgáltatott szentségek szubjektíve is megszentelhetnek.*

Más keresztény közösségekben.

a) *Megállapítható tehát, hogy az Egyház tanítása szerint a Krisztusban hívő és az Ő nevében keresztelő nem-katolikus közösségekben is lehetséges a jámbor, keresztény élet diadalmas kivirágzása.*

Nekünk, katolikusoknak tehát nem jelent lelki komplikációt, ha pl. a protestáns közösségekben, vagy az ortodoxiában találkozunk olyan, minden tekintetben kimagasló egyénnel, mint amilyen Németországban volt Pastor Bodelschwingk, vagy Oroszországban Tykhon pátriárka. Nem vetjük mi el Bach Máté-passióját, vagy Händel Oratoriumát. Hiszen ezek örök dallamok katolikus ősatyáink honából, mint azt Knöpfler olyan szépen mondja: „Ez vér a mi vérünkéből, szellem a mi szellemünkéből, érték a mi kifogyhatatlan kincsesházunkból”. Sőt tovább megyünk, amikor valljuk, hogy nemcsak szép keresztény élet, hanem az egyénnek a Jézus Krisztusban való teljes kivirágzását is lehetségesnek tartjuk a nem-katolikus közösségekben. Éppen katolikus teológusok és vallásbölcselek írtak elsősorban kedvezően és nagy melegséggel Sadhu Sundar Singh, az indiai jámbor „szentről”, aki az anglikánizmusban történt megkeresztelése után szinte csodálatos fokát érte el a keresztény életnek, úgyhogy teológusaink nem mondtak ellent annak a véleménynek, amelyet úton-útfélen lehetett hallani, hogy ebben a jámbor

anglikán indusban Krisztusnak rendkívül gazdag kegyelmi ajándéka feltűnő formában tündökölt és működött.

Nem keresztény világban.

b) Katolikus tanítás szerint továbbá Krisztus kegyelme nemcsak keresztény közösségekben működhet, hanem *nem*-keresztény világban is: zsidóknál, kínaiaknál, törököknél.

Emlékezzünk csak katekizmusunknak arra a fejezetére, amely a keresztségről tárgyal. Mint kegyelmi eszközt tanítja a vágykeresztséget is, azaz Jézus megváltó ereje által a lélekben fakasztott szeretetnek azt a megszentelő hatalmát, amely Isten akaratába annyira beleilleszkedik, hogy hordozója azonnal kész volna a keresztség szentségének felvételére, ha róla tudomása volna és felvétele elé legyőzhetetlen akadályok fönn nem forognának. Az arra kész lelekbe, akik lelkiismeretük szerint cselekszenek, Isten napfény gyanánt elküldi, besugározza kegyelmét. Mert mióta Krisztus megjelent e földön s megalapította országát, mely egyszerű, mint Isten, mérhetetlenül mély és gazdag, mint Isten, — vannak ugyan még titkok, amelyekről nem lebbentették fel a fátylat; vannak kincsek és javak, amelyeknek birtoklása egészen különleges szellemi tevékenységet igényel, vannak feszültségek és szörnyű ellentétek, de pusztá, természetes erkölcsiség, az nincs: Krisztus kegyelme mindenütt működik.

„Mindenütt e földön, — mondja Prof. Adam, Newman szellemében — hol a lelkiismeret szava megszólal, hol az ember szemének fénye Istenért föllángol és szent akaratának teljesítése iránt való készséggel fölragyog, ott azonnal a Krisztus kegyelme is működik és elveti a lélekbe az új, természetfölötti életnek csíráját.”

Határozottan és világosan tanítja ezt De Lugo is, a klasszikus teológiának egyik kiváló képviselője: „Isten minden értelmes léleknek üdvösségéhez elegendő világosságot ad. A különféle bölcséleti iskolák és vallási közösségek egy-egy darab igazságot birtokolnak és közvetítenek. A jószándékkal Istent kereső lélek, az ő igazságát és szeretetét kereső lélek a kegyelem hatása alatt ezekre az igazságelemekre összpontosítja figyelmét, amelyeket neki nyújtanak a szent könyvek, az oktatások, a vallási gyülekezetek, szekták, vagy bölcséleti iskolák, amelyekben felnőtt. Ezekből táplálkozik, azaz az igazság elemeinek külső formája által az isteni kegyelem táplálja és megváltja őt.”

S ezek az elszórt „igazságelemek” lehetnek Krisztus kegyelmének kezdetei, alapjai, hogy a természetes emberből ébressze és kialakítsa a természetfölötti embert. Amilyen határozott és meg nem alkuvó az Anyaszentegyház igényének fenntartásában, hogy ő Krisztus egyetlen, igazi teste, amelyen kívül nincs üdvösség, olyan szabad nagyvonalúsággal és világtávlati bölcseséggel gondolkodik Krisztus kegyelmének működéséről; és ez a kegyelem megmérhetet-

len, határtalan és bőséges, mint maga Isten irgalmas Szíve. Éppen ezért nem zárjuk ki a kegyelemnek *rendkívüli*, egyházi közbenjárás nélkül való működését sem. Isten meglátogathat egy lelket teljesen tetszése szerint, forma nélkül, közvetlenül is, mert Ő az Úr és tehet amit akar, és az Ő útjai kifürkészhetetlenek.

Kik tartoznak az Egyház lelkéhez?

3. A fentebb említett Lugo véleményének értelmé szerint azonban mondhatjuk, hogy ezek is az Egyházhoz tartoznak, bár nem külső tapasztalás alá eső testéhez, hanem szellemi, természetfölötti lelkéhez, lényének természetfölötti magvához. Mert Krisztus kegyelmi működése mindig csak testének egységében és egysége által történik és nem izoláltan a különböző egyéneken.

Feltűnhetik, hogy „valaki az Egyház lelkéhez tartozik, de testéhez nem”.

Ha ezt a kérdést lélektanilag és lelkipásztorilag is megvilágítjuk, megkapjuk a helyes feleletet.

Mit mond a dogma?

a) Teológiai szempontból, a dogmatikus eszme fényénél ragaszkodnunk kell a következőkhöz:

Krisztus és az Egyház között lényeges az összetartozás és ezért az eretnekekre, szakadárookra, zsidókra, pogányokra érvényes a firenzei zsinat (1431—47) ítélete. (Denzinger 714.) Akik Krisztus Egyházán kívül vannak és akarnak lenni, kívül esnek Krisztus kegyelmi körén és az üdvösségen is.

Az Egyház itt az egyes személyeket csak *annyiban* tekinti, amennyiben az egyházellenes eszmék képviselői. Ahol pedig igazság és kinyilatkoztatás áll szemben tévedéssel és emberi találmánnyal, ott nincs megalkuvás. Ha Krisztus megalkudott volna, nem feszítették volna keresztre. Gondoljunk csak az evangélium megfelelő helyére („viperafajzat”, „fehérre meszelt sir”). Mert ahol az igazságért való harcba megalkuvás lopózik be: ott nincs erkölcsi erő, nincs jellem, végül ott megtagadják az Istent.

A dogmatikai „türelmetlenség” tehát erkölcsi erő, mert csak egy igazság van.

„Alaki” és „anyagi” eretnesség.

b) De amikor az egyes személyekről van szó, élő emberekről, erről, vagy arról, akkor a teológus mellé a *pszichológus* lép, a dogmatikus mellé a *lelkipásztor*. Itt helyén van minden idők egyik legnagyobb valláspszichológusa, Newman és tanítványa, a nemeslelkű, mély tudományú és szentéletű von Hügel laikus-teológus nevének említése, akik rendkívüli érdemet szereztek maguknak ezen a téren. Örök hálát érdemelnek azok részéről, akiknek lelke ég attól a vágytól, hogy mindenkor és mindenütt, különösen a mai kornak hihet-

lenül bonyolult vallási és lelki életet élő, nyugtalanul kereső-kutató kultúrtömege fölött is diadalmaskodják és uralkodják Krisztus és érvényesüljön egyedül üdvözítő Egyházának tanítása.

Ezeknek a kiváló vezérferfiaknak szellemében mondhatjuk mi is, hogy az élő ember csak ritkán testesít meg teljesen egy-egy eszmét. Az „eretnek“, a „szakadár“ a fogalom ilyen tisztaságában az élő ember szellemének bonyolultsága miatt nemigen található. Vannak: élő emberek, többé-kevésbé befolyásolva ezektől az eszméktől.

Az Egyház ezért különbséget tesz „alaki“ és „anyagi“ eretnecség között, a szerint, hogy valaki tudatosan, elvből, vagy hiányos felvilágosítás, hamis előítéletek, ellenséges nevelés vagy tudatlanság okából veti el az Egyházat és tanítását.

Gondoljunk ismét Krisztusra, aki éles szavakkal ítélte el a farizeusokat, de szíves szavakat váltott Nikodémussal. Szent Ágoston sokszor idézett szavai: „szeressétek az embereket, pusztítsátok el a tévedést“, szintén irányadók.

„Eretnek-üldözések.“

c) Protestáns szerzők történelmi műveiben, protestáns folyóiratokban és gyűlekezeti előadásokon gyakran emlegetik a középkor eretnekei ellen folytatott pereket, üldözésüket és elégetésüket. Ezek azonban nem komoly ellenvetések. Ezek a sajnálatraméltó dolgok nemcsak katolikus országokban történtek meg; a protestánsok sokkal kíméletlenebbül üldözték a nem-protestánsokat és más felekezeteket, pl. Erdélyben a szombatosokat. És ki ne tudná, hogy Calvin hogyan és miért égette el Servet orvost. Azonkívül figyelembe veendő, hogy ez az „eretnek-üldözés“ nem a katolicizmus lényegéből fakadt, ha volt is, hanem inkább a bizánci középkori állameszméből származott, amely minden egységbontó törekvést a birodalom egysége ellen intézett merényletnek tartott.

Egyébként is a középkori ember teljesen, tisztán vallásos és nem lélektani, hanem logikai irányba volt beállítva. Igen-nem; vagy-vagy: ez uralkodott nála és nem vette figyelembe, hogy az emberi élet nem áll merev ellentétekből, hanem vannak átmenetek és fokozatok is. Nem lévén érzéke a lelki-szellemi körülmények tarka gazdagságához: ahol tagadták az igazságot, mindjárt rosszhiszeműséget (mala fides) tételezett fel, ott is, ahol tudatlanság, vagy más okok (ignorantia invincibilis) játszottak közre.

Szellemtörténeti és állampolitikai megvilágításban így kell látnunk a középkorban előforduló eretnek-üldözéseket. Ezek azután meg is szűntek a középkorral együtt. A „mala fides“-t az utóbbi századok nagyarányú pszichológiai és történelmi fejlődése következtében egyre óvatosabban alkalmazták az Egyház hittudósai még olyasvalakivel szemben is, mint Rousseau, aki a „Contrat social“-ban (IV. chap. 8.) leírhatatlan cinizmussal foglalkozik pont a mi tételünkkel. Érdeemes megjegyeznünk, mit mond a „harmadik vallás“-ról, amely szerinte nyilvánvalóan „annyira rossz, hogy időpazar-

lást jelentene, ha ennek bebizonyításával mulattatnám magam és másokat", „bárki is merné ezentúl mondani, hogy „hors de l'église point de salut", azt tüzes karddal kell elűzni az állam területéről.

„Senki akarata ellenére ne kényszeríttessék.”

d) Az Egyház új törvénykönyvének 1351-ik kánonjában egyenesen megtiltja a hatalom és erőszak alkalmazását vallási ügyekben. („Ad amplexandam fidem catholicam nemo invitus cogatur.”) De sohasem volt szüksége az Egyháznak és ma sincs a merő nyers erők alkalmazására, hisz a lelki-szellemi élet eszközeinek és módszereinek oly nagy mennyisége áll rendelkezésére, hogy minden pillanatban, bárholonnan jövő támadással szemben is felveszi a harcot a végleges diadal biztos reményében, és ön maga is keresi szüntelenül az Úrnak „más juhait, kik nem ebből az akolból valók”.

Ki ne hallott volna még a protestáns országok nagy világvárosainak piacain és terein megtartott „piaci prédikációk”-ról, amelyeknek erkölcsi sikere pl. London és Amsterdam proletár tömegei közt, korunk hullámozó vallási zűrzavarának legvigasztalóbb eseményei közé tartozik.

Vagy ki nem értesült volna még az Egyháznak egyik legmodernebb lélekmentési eszközéről, a hitetlenek és másvallásúak részére rendezett lelkigyakorlatokról? Olyan, leginkább protestáns országokban, Angliában és Hollandiában, amelyekben éppen a mi kérdésünk és egyáltalán az Egyház körül csoportosuló kérdések valóságosan forradalmi jellegű érdeklődést váltanak ki a szellemileg magas és legmagasabb színvonalon álló nép-nemzet-társadalomnak nem-katolikus vezérégyéniségeiből, ez az új módszere a lelki gondozásnak rendkívüli áldással jár.

Ennél is bőségebb áldásos eredményt ér el az „Ars Artium”: (a művészetek művészete) a korszerű lelki gondozás, azokban a legmagasabb és legbensőbb régiókban, ahol az Úr szelleme mérhetetlenül finoman, halkán és érthetően körülengí a hozzájött lelket és szól hozzá pl. az éjjeli szentségimádás titokzatos óráiban. Emlékezzünk az Eucharisztikus Világkongresszus mindenkit lenyűgöző és felemelő szentségimádási éjjelére, amelyen állítólag még Ravasz László is jelen volt. De tény, saját tapasztalatomból tudom, hogy pl. a Margit-körúti templomban megtartott éjjeli szentségimádáson nem kevés Nikodemus-lelket figyeltek meg az arra hivatott éles szemek, kik az éj leple alatt eljöttek, — talán csak kíváncsiságból, hogy lássanak, nézzenek — de talán, ki tudja, hisz ismerjük a társadalmi élet szörnyűséges béklyóit és a lélek örök éhségét Krisztus után, talán társalogni vele, megmutatni lelkét az örök orvosnak, védelmét, oltalmát kérni, mert oly gyakran fúj a szél és sír a lélek azon a helyen, ahol rettenetes magánosságban kell állnia és küzdenie. Nem, az Egyháznak nincs szüksége nyers erők igénybevételére hivatásának teljesítésében.

A „hazatérők” tanúsága.

4. Tételünknek egyik pozitív oldala az a rendkívüli szuggesztív erő, amely belőle kisugárzik mindazokra, akik komoly tanulmányokkal igyekeztek behatolni lényegébe, és megértették központi jelentőségét az Egyház tanítási rendszerében. Ezek az Egyháznak világot felölelő, a „katolikum” alapelvénél fogva egyetemes és egyúttal az egyedül üdvözítő jellegénél fogva „exkluzív” voltától, a centrifugális és a centripetális erő csodálatos egyensúly-tartásától szabadulni többé nem tudnak.

Azt értjük, hogy az Egyház kristálytisztá tanrendszerének egyszerűsége, logikussága, átfogó volta és lezártága kivívja az egyed- és parancsuralom rendkívül egyszerű, keményen logikus elveinek hódoló mai ifjúságnak és érettebb férfivilágnak elismerését, sőt csodálatát, de rendkívül felemelő tény az a megállapítás is, hogy a szellemi élet-világ tökéletesen kiegyensúlyozott képviselői közül igen sokan valóságosan boldogok abban a tudatban, hogy ők most ezeknek az igazságoknak részesei és birtokosai, amelyekért talán évtizedekig tartó kemény küzdelmet vívtak. Ezért semmi sem élvezetesebb, mint Stolberg, Newman, Solowjew, Krogk-Toming, Ruville, Jörgensen, Gemelli, Martindale, Sigrid Undset, — hogy csak néhányat a kiválóbbak közül említsünk — rendkívül tevékeny életének és műveinek ebből a szempontból való gondos átanulmányozása.

Csodálatos az a biztonság, amit nekik az Egyházba való hazatérés után éppen az a tudat ad, hogy ők végre, bár sok küzdelem árán, az ősi krisztusi, katolikus igazság birtokában vannak, amelyen kívül nincs üdvösség. Bámulatos a minden téren való tevékenységük szelleme, amely az egyedül üdvözítő Egyháznak állandóan élő fáklyájává, életüket és vérüket készséggel feláldozó apostolaivá teszi őket.

Örökké emlékezetes ebből a szempontból a nemeslelkű Krogk-Toming „De gratia Kristi” c. munkája és „Katolikus kereszténység” és a modern világ” beszéd-sorozata.

De hasonlíthatatlanul magasan felülemelkedik ebben a pontban minden idők hazatérői fölé a 19. század konvertitáinak királya, a nagy Newman. Emlékezzünk, mily féktelen dühvel támadta anglikán korában az Egyházat. Szent Agoston óta ilyen konkrét formában és meggyőzően az Egyházzal, mint minden vallásos életnek *egyetlen, szükséges és lehetséges* tényezőjéről és formájáról nem szólt senki sem, mint a nagy angol kardinális. Egyenesen megrázó a modern ember részére „A természet és kegyelem misztériuma”-ról tartott beszédének végakkordja. Halljuk csak: „Ime, menjetek most és gyakoroljátok a felebaráti szeretet kötelességeit, legyetek igazságosak, jótékonyak és vendégszeretők, adjatok jó példát és becsljétek a vallást az emberi társadalom részére való nagy jelentősége miatt, menjetek foglalkozástok, hivatástok, szórakozástok után, egyetek, igyatok, olvassátok az ujságokat és látogassátok meg

barátaitokat, építkezzetek és rendezkedjetek be, vessetek és araszatok, vásároljatok és adjatok el, versengjetek és vitatkozzatok, munkálkodjatok a világért, gondoskodjatok gyermekeitekről és menjetek haza meghalni, *de ne érintsétek a vallási kérdést, ha nem akarjátok, hogy hitetek legyen, és ne képzeljétek, hogy hitetek van, ha nem léptek be az Egyházba.*

Óvakodjatok, ismétlem, óvakodjatok más úton keresni az igazságot, mert ez az út odavezetne titeket, ahol se világosság, se béke, se remény; a mélységbe vezetne titeket, ahol a nap, a hold, a csillagok nem világítanak és a mennyország szépsége nem ragyogna; ahol fagyos hideg, borzongós sivárság és örök kétségbeesés uralkodik."

IV.

Az Egyház „a legyőzhetetlen tudatlanságról.”

A nehéz kérdés egyszerű lett. Az igazság egy, *de Isten irgalma végtelen.* Csak egy óhaj élhet mindnyájunk szívében, lelkében: Egy Isten, egy Krisztus, egy pásztor, egy nyáj!

„Biztosnak kell tartanunk”, tanítja IX. Pius 1854 december 9-én elmondott ünnepi beszédében, hogy *„aki nem ismeri az igaz vallást, ha ez a tudatlanság legyőzhetetlen, az Isten szemében még nem bűnös. Ki merné állítani magáról, hogy ismeri ennek a tudatlanságnak határait, hiszen olyan különbözők a szellemi adottságok, a népek, az országok, a körülmények!*

Ha majd lehullanak a test bilincsei, és mi látni fogjuk Istent, látni fogjuk, milyen Ő, akkor bizonyára meg fogjuk ismerni, mily bensőségesen és szépen kapcsolódik össze Isten igazságossága és irgalma."

II.

A biztos út.

Van-e üdvösség az Egyházon kívül?

Irtta: Schnattner Szigfrid O. S. B.

Már a Katekizmusnak első és alapvető kérdése: mi végett vagyunk a földön? Miért élek itt a sártekén? Mi a célja életemnek? Látjuk és lépten-nyomon meggyőződhetünk arról, hogy itt a földön mindennek van rendeltetése, célja és hivatása, így az embernek is. A legnagyobb gondolkodók törhették fejüket, a filozófia csillogó, különféle elméleteket dolgozott ki és a tudomány kezdettől fogva kutatta az emberi lét értelmét és célját, de okosabb és pontosabb nem lehetett, és tovább egy lépéssel sem juthatott, mint a Katekizmus első kérdésének a felelete. Az ember életének célja és létének magyarázata az, hogy a Teremtőt, az Alkotót, az Istent megismerje, szeresse és Őt szolgálja. Ennek a megismerésnek, szeretésnek és szolgálatnak jutalma lesz az örök boldogsága, üdvössége.

A legnagyobb tudósokat megszegyenítő bölcseséggel felel a Katekizmusunk a legnehezebb kérdésünkre. Éppen azért, mert biztosságának tudatában van, adhat ennyire határozott eligazítást. A Katekizmus által az Egyház szól hozzánk, az Egyház útján pedig a Isten, biztosabb utat tehát örök boldogságunkra, üdvösségünkre nem találhatunk.

Az Üdvözítő akarata.

Az evangéliumból világosan kiolvasható az Üdvözítő akarata, hogy az Egyház az üdvösség szent tanának hirdetője, útmutatója legyen. A tőle alapított egységes, szent, általános és apostoli Egyház az emberek számára nem más, mint az üdvösség útja, a legbiztosabb út. Jézus állandó működése itt a földön nem volt egyéb, mint a lelkek megmentése, Istenhez vezetése, üdvözítése. Jézus isteni munkája nem érhetett véget a mennybeszállás tényével, az Isten országának szüntelenül terjednie kellett a földön, nem ismerhet tér- és időbeli korlátot, birodalma az egész emberiség földi életének eljövendő ideje. Jézusnak állandóan működnie kell valamiféle szerv, hivatal, valamiféle intézmény útján, és ez az ő Egy-

háza. Az Egyház Jézus Krisztus megváltó működésének orgánuma, az igaz tanítás iskolája, a kegyelemközlésnek letéteményese, az Egyház Jézus Krisztus megváltó működésének szükségszerű következménye. Épp az Egyház által lett Jézus az emberiség Üdvözítője, és az üdvözülés rendes feltételeit hozzákötötte az emberekből álló Egyháznak lélekkormányzó, megszentelő és igehirdető munkájához. Jézus nem a keresztséghez kötötte az üdvözülés lehetőségét, az örök boldogság elérését, mert Jézus nem is alapított keresztségszentséget, hanem Egyházat. Az Egyház nélkül nincs is keresztség, amint bokr vagy fa nélkül nincsenek levelek, amint szülők nélkül nincsenek gyermekek. A keresztség szentségében az Egyház tagjai sorába fogad bennünket, bekapcsol abba a titokzatos vérkeringésbe, amellyel az élő test részévé válunk, természetfeletti élet birtokába juttatja hívőjét. Jézus ezt a szentséget tette az Egyház ajtájává, amint a házba csak az mehet, aki a kapun vagy rendes úton át jut be, úgy az Egyház épületébe, vagyis Jézus nyájának tagjai közé sem juthat be senki, aki a keresztség szentségét fel nem vette. Hiába menne valaki gyónni, áldozni, bér mátkozni. Az üdvözülés első feltétele, a megigazulásnak elengedhetetlen első lépése, a bejutás az üdvösség házába, a rálépés a biztos útra. Az üdvözülés lehetősége ezzel adva van.

Az Egyháznak tagjai az örök boldogság anyajegyét hordozzák magukon. Egy nagy családnak azonos célra kiválasztott tagjai, egy háznak lakói, akiket Isten gyermekeinek, fogadott fiainak és országa birtokosainak nevez. Egy község polgárai megismerik egymást, hisz egy határban dolgoznak, azonos területen laknak, hasonló életkörülmények között élnek. Mennyivel inkább érvényes ez az Egyház tagjaira nézve! Egy nagy és szent közösséget alkotnak, ahol a legbiztosabb ismertetőjel az üdvösségre hivatottság biztos tudata. „Nincs másban senkiben üdvösség, csak a mi Urunk Jézus Krisztusban.”

Az első emberpár lázadása elszakította a kapcsolatot az Isten és köztünk, bennük elbuktunk valamennyien. Amint a háború idején nem szükséges, hogy a közkatona elveszítse a döntő ütközetet (nem is tudja), csupán csak a haderő legfőbb parancsnoka tegye le a fegyvert, úgy volt az emberiség a paradicsomi bűnbeesés esetében. Ádám volt az emberiség feje, minden idők emberének legelseje és megszemélyesítője. Az Istennel szemben csatát veszített, és a büntetésnek terhet és gyászát egyaránt viselték korai és késői utódai. A mai nemzedék zsengeje nem bűnös, mert nem is ismerte és nem is volt tanúja trianon gyászának, de a nehéz helyzetnek ők is hordozói. A paradicsomi bűnnel bezárult az emberiség előtt az üdvösség útja, eltűnt a mennyei boldogság lehetősége. Az emberek sohasem juthattak volna az örök üdvösségre, hacsak Isten meg nem könyörült volna rajtuk. Megkönyörült és Üdvözítőt adott az emberiségnek, és a Megváltó érdemeiért kegyelmet ad lelkünk üdvösségére.

I.

Kegyelem nélkül nincs üdvösség.

Ha kegyelemről beszélünk, mindig azokat a természetfeletti ajándékokat értjük, amelyeket Isten ad nekünk Jézus Krisztus érdemeiért lelkünk üdvösségére.

A választott népet a pusztában egy tűzoszlop vezette. Ez az oszlop nappal világos felhőnek látszott, éjjel pedig mint a tűz világított. Ha ezt az oszlopot nem adta volna nekik az Isten vezetőül, kétségkívül elpusztultak volna mindnyájan a pusztában. Ilyen világító felhő a lelkünk számára az isteni malaszt, nélküle soha el nem juthatnánk az örök üdvösségre. A kegyelem segítségével Isten értelmünket megvilágosítja és akaratunkat megindítja azért, hogy a rosszat kerüljük, a jót pedig akarjuk és cselekedjük. Isten ezzel úgy tesz velünk, mint az iskolában tesz a tanító a gyermekkel. Előírja a táblára a betűket, hogy azokat írkájukba másolhassák. Annyira szükséges az Isten részéről ez nekünk, mint a testnek az étel, a növénynek a napsugár, mindnyájunknak a levegő. A kegyelem segítségével nélkül senki sem tudna semmi érdemes jót tenni az örök üdvösségre, márpedig jócselekedet nélkül lehetetlen volna elérni azt, ami a végtelen és örök jószág: az Istent.

Minden jónak a forrása a hit. Mennyi vallás van, mennyi tév-tanító, mennyi hamis Krisztus, hogyan tudnánk hát elhomályosult elménkkal megismerni, hogy melyik az igaz hit, amelyet követnünk kell? Az ember értelme magára hagyatva a legnagyobb ostobaságokra hajol éppen a hit dolgában. A hit üdvözít a jócselekedetekkel, de egy ember sem juthat el az igaz hit felismerésére, hacsak Isten őt kegyelmével erre nem segíti.

Csodálatosan működik az Isten kegyelme velünk és bennünk! Szent Ignác Pampellona város ostrománál erősen megsebesül, betegágyánál unalomból olvasni akar, de elsősorban világi könyveket. Nincsenek. Olvassa a szentek életét, Krisztus követését, annyira megigézi a belőlük kiáradó isteni malasztnak ereje, annyira lefoglalja a beteg katonát, hogy nem győzi bámulni Jézus véghetetlen szeretetét, Isten csodálatos irgalmát és jóságát. Ignác megtér, bűnbánatot tart, Istennek szenteli hátralévő napjait, megalapítja társaságát, amely épp a napokban volt négyszázéves.

Bármit ad nekünk a jó Isten, mindent csak az Ő szeretete és kegyessége teremt elő, mi érdemeinkre támaszkodva semmit sem nyerhetnénk, mert nagyon gyalók vagyunk. Hogy valami érdemet szerezzünk, kell, hogy a jó Isten szeretetét is bírjuk. A szeretett gyermeknek még a hibáit is könnyebben elnézzük a családban, s így van ez az Istennél is. Ha Isten szeretetét nem bírjuk, Ő még tetteinkben sem találja örömét. Isten szeretetét azonban kiérdemelni nem tudjuk, erre Ádám gyermeke képtelen, szükséges tehát, hogy Isten ezt érdemünkön kívül adja meg nekünk. Ádám és Éva kezdetben bírták ezt a szeretetet, de a bűn következtében elveszett, és Isten nem adta meg sem nekik, sem utódaiknak mindaddig, míg

Jézus Krisztus meg nem váltotta a világot. Isten szeretete nélkül üdvösségre jutni lehetetlenség, mert ezt az üdvösséget érdemszerző cselekedetekkel kell kiérdemelni, ehhez pedig Isten szeretete szükséges.

Semmi sem múlja úgy felül az ember természetét, mint hogy ő Isten gyermeke, a mennyország örököse lehet, azaz az örök üdvösségre juthat. A kegyelem, közelről pedig a megszentelő kegyelem, az ember megigazulását eszközli. Azaz a bűn állapotából, melyben mint Isten ellensége és az ördögnek szolgája az örök kárhozat veszélyében él, visszatér Isten kegyelmébe és szeretetébe, Istennek gyermeke és a mennyi boldogság, az örök üdvösség örököse lesz. A megszentelő kegyelem következtében az ember a bűnt megútálja és gyűlöli, Istent pedig mindenekfelett megszereti. Érthető tehát, hogy Isten szeretettel karolja fel a lelket és e szeretetben fogadott gyermeke lesz neki, s úgy tesz, mint a jó Atya gyermekeivel, akinek mindent elfelejtett, mindent megbocsátott, szívére ölelte és túlaradó szeretetében mindenét megosztotta vele. A megigazult ember is a megszentelő kegyelem által megmenekül a pokoltól, az örök kárhozattól, és az örök üdvösségre érdemesül. A bűnösökből igazak, a kárhozat fiaiból Isten gyermekei, a pokol zsákmányaiból az örök üdvösség osztályrészesei lesznek.

Hitünk jócselekedetek nélkül nem üdvözíthet. A megszentelő kegyelem gyümölcsei lesznek a jócselekedetek, amelyek megnyerik Istennek tetszését, ránk nézve pedig hasznosak, érdemszerzők, üdvösek lesznek. Ez a jutalom, amelyet az igazságos Isten elénk tűzött, hogy bennünket ösztönözzön, buzdítson. Amint az iskolában a jó tanulókat kitüntetjük az elültetésben, a bizonyítványban, a velük való bánásmódban azért, hogy ez ösztönzés legyen a még jobb előmenetelre és a még nagyobb szorgalomra. Isten jutalma méltó önmagához, s ez nem más, mint szentséges színének látása, a végtelen boldogság hazája, az örök üdvösség. Valahányszor Szent Katalin másokat jócselekedetre buzdított, így szólt: Ha az emberek tudnák, mennyire fogja Isten jutalmazni a legkisebb jót is a másvilágon, hihetetlenül iparkodnának, hogy minden erejüket jócselekedetre használják fel.

II.

Isten az Egyház által nyújtja nekünk a kegyelmet.

„Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem jő az Atyához, hacsak nem énáltalam.” (János 14, 6.) Jézus, aki e szavakat mondotta, nyíltan kijelentette, hogy Ő az igazság, mégpedig tanítása által, Ő az élet a kegyelem által, és Ő az út az Atyához, minden ember örök üdvösségéhez. Jézus Krisztus tanításának valahol meg kell lennie. Szükséges volt, hogy valamely intézményre, testületre, egy társaságra rábízza az ígét, amelyet nekünk hirdetett és amelyre az emberiségnek szüksége lesz, amíg a világ világ lesz. Krisztusnak mintegy tanítóhivatalt kellett létesítenie, hogy tanítá-

sát el ne torzítsák és egy jotta el ne vesszék a törvényből. Elképzelhetetlen, hogy Jézus kósza szelek szárnyára bízta volna tanítását, hisz végtelen isteni előrelátással tudta, hogy támadnak hamis próféták, álkrisztusok és téves vélemények zűrzavara fogja körülözönlíteni az igazságot. Jézus akarata volt, hogy kell lennie egy katedrának, amelyet nem vehet be a hamisság és a hazugság atyja. Jézus úgy beszélhet jövő terveiről, mint az üdvösség szerzője, és az üdvösségnek nemcsak a megközelítő, valószerű, hanem a lehető legbiztosabb útját kellett a világ előtt megjelölnie. Apostolainak mondja: „Tanítsatok minden nemzetet, megkeresztelvén őket; aki megkeresztelkedik és hisz, üdvözülni.” (Máté 28, 18.) Jézus az üdvözülést tartja a legfontosabbnak az emberi életben, szemében nincs égetőbb kérdés, mint az üdvözülés útjának kijelölése. Egész megváltói tevékenységének ez a célja és záróköve. A keresztség felvétele az egész hitnek, a szentségeknek, a parancsolatoknak az elfogadását jelenti. Tanítsatok minden népet, mert nektek adtam át hatalmam, ti lesztek a letéteményesei az evangéliumnak, a ti feladatotok lesz megtartatni az emberekkel mindazt, mit parancsoltam nektek. Aki rálép az üdvösség útjára és hittel elfogadja krisztusi tanításomat, használja szentségeimet, él a kegyelemmel és mindebben állhatatosan megmarad, üdvözülni. Aki ellenben elveti tanításomat, eltaszítja szentségeimet és vele kegyelmemet, elkárhozik. Micsoda világos Jézusnak ez a rendelkezése! Félre nem érthető határozottsággal intézkedik.

Jézus nyilván egy testületre bízta az üdvözülés útjának őrzését. Ő jelölte meg az utat és istenségénél fogva csak a legbiztosabbat jelölhette. De látta előre a hamis utakat és ezért jelentette ki, hogy minden más út hibás lesz és eltér az igazságtól. Ebből az üdvözülés felőli rendelkezésből következik, hogy az Egyháznak csálthatatlannak kell lennie, egyetemesnek, apostolinak és szentnek kell maradnia. Kegyelemének az Egyház lesz a sáfára, kiosztója, megőrzője és egyedüli törvényes birtokosa. Az Egyház lesz a tévedhetetlen kalauz az üdvösségre vezető úton, mert hisz csak úgy mondhatja a végrendelkező Krisztus, hogy aki nem hisz, elkárhozik, ha a feltétlenül megbízható Egyház útján nyújtja számunkra az üdvösség feltételét: *a kegyelmet*. Jézus egyenesen az emberek üdvözülésére alapította az Egyházat, hisz önmagának életfeladata volt üdvözíteni a világot. Jézus életének legfőbb célja volt a paradicsomban eltékozolt örök üdvösség visszaszerzése, de ezt a jövő számára intézményesíteni, állandósítani kellett és ezért volt szükség az Egyház alapítására. Mivel üdvösség nincs kegyelem nélkül, szükséges, hogy a kegyelem kiosztója, közlője is ugyanaz az Egyház legyen. Amint Krisztus kereszténysége csak Egyház formájában létezik, azonképpen üdvösség csak kegyelem formájában adatik. A biztos utat az Egyház mutatja, s az utat a kegyelem szegélyezi. Attól kezdve, hogy megkeresztelték bennünket és tagjai lettünk az Egyháznak, ráléptünk a biztos útra. A szentségek megszentelésünket eszközlik, ami nem egyéb, mint a megszentelő kegyelem elnyerése, vagy annak gyarapodása.

Az Egyház kezében vannak a szentségek, a szentségek erejében a kegyelmek, a kegyelem birtokában az örök üdvösség.

Minden az Egyházban, az Egyháztól és az Egyhazzal, ahogyan minden a kegyelemtől, a kegyelemben és a kegyelemmel.

Ebben az isteni rendelkezésben rejlik az Egyház hivatásának legnagyobb értelme és egyúttal legfőbb méltósága. De ebből következik legsúlyosabb felelőssége is. „Krisztus szerette az Egyházat és önmagát adta érte, . . . hogy sem folt, sem ránc, sem más efféle ne legyen rajta, hanem legyen szent és szeplőtelen.” (Efez. 5, 25—27.) Az Egyház tehát leheli és neveli a szentséget és vele a kegyelmet, lélekzete Krisztus lelkéből való. Levegője a szentség, mert Jézusból él és a szentségen keresztül Isten kegyelmét viszi a lélekbe. Az Egyház minden bűnös hívő és rossz pap ellenére is mindig a szentséget hirdette, mert mindig a kegyelem állapotában volt, és egy pillanatra sem feledte, hogy az üdvösség feltételeit hagyta rá a világ Üdvözítője. Ha az egyes hívőkre nézve is érvényes Szent Pál komoly figyelmeztetése, hogy félelemmel és rettegéssel munkáld lelked üdvösségét, mennyivel inkább szíven hordja gyermekeinek üdvösségét az, aki minden hívő Édesanyja. Az Egyház az isteni kegyelem sugárzatában él, a kegyelem miatt kedves az Isten szemében, a kegyelem szépsége miatt „szent és szeplőtelen”. Amint elválaszthatatlan Krisztus és az Egyház, úgy szorosan összetartozó fogalom: Egyház és kegyelem. Elképzelhetetlen egyik a másik nélkül, amint az ember üdvössége lehetetlen Isten kegyelme nélkül. Amint nem tehetem pusztá kezemet vízbe a nélkül, hogy nedves ne legyen, úgy lehetetlen, hogy az Egyház tagja vagyok, és ne élvezsem a kegyelmet, s ha elvesztettem, ne szerezhessem vissza az Egyház szentségei által. Az örök üdvösségre elengedhetetlen a Isten kegyelme, az Isten kegyelmének elnyerésére pedig szükséges az Egyház. Csak egy van belőle, amelyik szent, általános, apostoli és katolikus, ez van egyedül a kegyelem birtokában és ez biztosít az örök üdvösségre.

III.

Az Egyházon kívül nincs üdvösség.

Már a IV. lateráni zsinaton biztos isteni igazságnak jelentette ki az Egyház azt, hogy csakis azoknál lesz üdvösség, akik tagjai a keresztség szentsége révén a Krisztustól alkotott intézménynek, hiszik a kinyilatkoztatott igazságot, megtartják a parancsokat és élnek a kegyelemeszközökkel. Az ember üdvözülésének első feltétele az Úr kegyelme, amelyhez kiegészítésként járul az ember szabadakaratú közreműködése, amely megnyilvánul a jócselekedetekben. A kegyelem csak az emberi munka által lesz tevékeny, hatásos, aktív erő, viszont az ember munkáját a kegyelem emeli meg és viszi a természetfelettség világába. Mindenki a kegyelem híjával jön a világra, az Egyház kezében születik újjá kegyelemből, s csak így lesz képes az örök üdvösségre.

Kegyelem nélkül senki sem üdvözülhet, a kegyelmet az Egyház közvetíti, az Egyházon kívül tehát nincs üdvösség.

Amilyen kemény szavak, annyira igazak, amilyen biztos, hogy az Egyház a tovább élő Krisztus, annyira világos, hogy tételünk megfellebbezhetetlen. Az Egyház ha nem is fogalmazta volna meg ily félre nem érthetően hitcikkelyét, alapításából, jegyeiből és első sorban Krisztus akaratából logikusan következnek. Aki Egyházamra hallgat és hisz, üdvözül, aki nem, elkárhozik. Másszóval, aki Egyházamnak tagja, eljuthat az örök üdvösségre, aki nem akar az élő testnek tagja lenni, nem hisz, nem üdvözül. Jézus egy alkalommal így beszélt hallgatóihoz: *Ha be akartok menni az örök üdvösségre, ... tehát ha be akartok.* Jézus feltételezi, hogy lesznek, akik nem akarnak. Akik nem hisznek, akik nem hajlandók rálépni a biztos útra. Jézus tehát felállítja a tételt: *Vagy ráléptek a biztos útra és üdvözültök, vagy nem, és akkor elkárhoztok.* Félelmesen merész szavak, de a legnagyobb dolog van hozzákötve: az örök üdvösség. Ennél nincs fontosabb az emberi életben. Üdvözülök-e, avagy nem? Tagja vagyok-e az Egyháznak (élő vagy holt), vagy nem? Ha az Egyház mást tanítana valamikor is, meghazudtolná Krisztust és letérne a biztos útról, és így hűtlenné lenne a világ Üdvözítőjéhez.

A felekezetek, akik leváltak idők folyamán az Egyház testéről, elhagyták a biztos utat. Mellék- és dűlőutakon, mezsgyéken igyekeznek az igazság felé, pedig a teljes igazság birtokában Krisztusnak csak egyetlen és igaz Egyháza van. Azért is mondjuk *egynek*, egyetlen háznak, mert nincs belőle kettő. A teljes igazság birtokában csak egy (ház) lehet, ha kettő, egyik már nem igaz. Mily esztelenség elhagyni a biztos utat a bizonytalanért!

1. S mégis hányan vannak, akik bár az *Egyház kezében születtek újjá vízből és kegyelemből*, hallották a kinyilatkoztatott igazságokat (Hiszekegy), tudomásuk van a parancsolatokról (X parancsolat), ismerik a szentségeket, és *mégsem fogadják el Krisztusnak tanítását és kegyelmét*. A megtérés útja senki elől sincs elzárva, s ha nem lépnek a biztos útra, vajjon üdvözülnek-e?

2. Hányan vannak, akik az igaz Egyházon kívül vannak, közöttünk élnek, *tudnak ők is Krisztus igazságáról és kegyelméről, s mégsem fogadják el azt*, vajjon üdvözülnek-e?

3. Hányan vannak, *akik nem tehetnek róla*, önhibájukon kívül nem hallottak soha Krisztusról, Egyházzal, kegyelemről. Vajjon üdvözülnek-e?

Az Egyház sohasem tulajdonított magának isteni felségjogokat. Ez üdvözül, az elkárhozik — egyedül Isten dolga. Az ítéletet Isten főnntartotta magának, mert az ítélet mindentudást tételez fel, ez pedig csak Istennek sajátja. Az Egyház soha, még a leggonoszabbnak ismert és tartott emberről sem mondta ki, hogy nem üdvözül, és még a legártatlanabbnak hitt felnőttségért is mutat be engesztelő szent áldozatot, mert tudja, hogy az ítélet a nyomorult

ember felett, Aki előtt még az angyalok is remegnek s Aki előtt még az egek sem tiszták. Csak joga van az Egyháznak megmondani: mi üdvözít és mi nem üdvözít és kijelenti, hogy aki saját hibáján kívül van az Egyházon, nem üdvözülhet. Ott vannak a pogányok, akik még eddig talán sohasem hallottak Krisztusról, Egyházról, üdvösségről, de ha egyszer felvillannék előttük az üdvösség útjának fényessége, hinnének. Ezek voltaképpen az Egyházhoz tartoznak és a biztos úton járók lélekben.

Az Egyház „teste” és az Egyház „lelke”.

A kegyelem részese lehet olyan is, aki az Egyház testéhez nem tartozik hozzá, de őszintén keresi és szomjúhozza az igazságot. Ezeket hasonlítani lehet azokhoz, akik törekednek az atyai ház felé. Este van és hideg, sűrű köd terpeszkedik mindenfelé és nem tudnak ráakadni a biztos útra, amely elkalauzolná őket az atyai házba, az Egyházba. Ott vannak a zsidók, akik először kaptak meghívást az üdvösség útjára, és vonakodtak és nem akartak hozzá tartozni a Krisztus testéhez, félő, hogy rájuk is érvényes lesz az üdvözíteni akaró Jézus ítélete: „rosszabbul járnak, mint Szodoma és Gomorra, az ítélet napján”. A megváltás kétezredik évéhez közeledünk, benne élnek a keresztény kultúrában, élvezik annak javait, ha valami mentené őket, csak egy lenne, a jóhiszeműség. A jóhiszeműséggel a pogány, zsidó és eretnek is az Egyházhoz tartozhatik, és neki is üdvössége lehet, „a mi Urunknak, a názáreti Jézus Krisztusnak nevében”. (Act. 4, 12.) A protestánsok is, a keresztség szentsége révén tagjaivá válnak az üdvözítő Egyháznak. De amikor öntudatosan magukévá veszik az igaz Egyház tanításától eltérő, sőt azzal homlokegyenest ellenkező hitvallást, máris elszakadtak a testtől, amelynek csak egy feje lehet: Jézus Krisztus. Egy a hit, egy a keresztség az Apostol szerint. Ahol két fej van, ott egy sincs. Van-e a faluban család, ahol két atya rendelkezik? Ahol kétféle tanítás van, az egyik nem lehet igaz. Egyetlen mentődeszkájuk lehet a jóhiszeműség, mert ezzel az egy, igaz, üdvözítő Egyházhoz tartoznak és az Egyház által őrzött kegyelem útján juthatnak üdvösségre. Hogy valaki az Egyházhoz tartozik, még nem okvetlenül kap jogcímet arra, hogy üdvözül. Ha halálos bűn állapotában van, nem juthat Isten színe látására. Ha pedig a halálos bűntől szabadulni akar, szentségben kell részesülnie (penitencia), a szentség pedig kegyelmet közöl vele, és a kegyelmet az Egyház útján kapja, tehát az üdvösségre szóló jogot is az Egyház kezéből veszi. Maga Jézus Krisztus rendelkezett úgy, hogy az Egyházon kívül ne legyen üdvösség, mert csakis az Egyház van birtokában az üdvösségre jogosító eszközöknek. Nem szabad és nem lehet kételkedni abban, hogy az Egyház ingadozhatik, ha a hívek üdvösségéről van szó. Akármilyen pap, még ha nagy bűnös is, szolgáltatja ki a szentséget és közvetíti a kegyelmet, nem számít; a szentség szentség marad és üdvösségedet eszközli. Az Egyház mindig csak jót parancsol.

Az Egyház sohasem tanácsol kétest vagy bizonytalant, az Egyház épp a legfontosabb dologban: gyermekeinek üdvössége tekintetében nem ismeri a kételkedést. Ezért nem lehetséges az Egyházzal szemben engedetlenség. A földi szülővel szemben talán előfordulhat, hogy a gyermek kénytelen a parancsot megtagadni, mert vele üdvösségét veszélyezteti (pl. lopni küldik, vagy nem engedik el vasárnap templomba), de a legjobb anyával, a legbiztosabb úttal szemben ilyen nem létezik.

A szülő igazi feladata a gyermek nevelése, az Egyház valódi célja gyermekeinek üdvözítése. Mi által? A kegyelem által. Kitől kapta a kegyelmet? Krisztustól. Amint nem juthatunk be rendes úton a zárt házba, hacsak nem bírjuk az ajtó kulcsát, úgy nem juthatunk az üdvösségre, a mennyországba, Isten boldogító színelátására, ha nem bírjuk a mennyország kulcsát. Kinél a kulcs? Az Egyháznál, csakis az Egyháznál. Az Egyházzal szemben csak egy kötelezettségünk van, az engedelmesség, a főhajtás, s ez nekünk csak boldogság lehet, tudva azt, hogy a biztos úton járunk, mely az üdvösség honába visz. Nem lehet Isten annak az Atyja, mondja Szent Cyprián, akinek az Egyház nem anyja.

Isten mindenkit akar üdvözíteni.

Már itt a földön úgy van, hogy örül az ember szíve, ha nem csupán magát, de felebarátait csak egy parányit is boldoggá tudja tenni. Az ilyen ember jóakarátú, becsületes és tiszteletet érdemel. De mi az ilyen ember az Istenhez képest, aki nem csupán egy családnak, egy-két embernek, egy országnak, hanem az egész világ-mindenségnek és minden idők emberének üdvösségét akarja, és akiben még nem csalódott senki. Isten mindenhatóságán, hogy minden embert boldoggá tud tenni, nem csodálkozhatunk. De álmélkodhatunk végtelen jósága felett, hogy a szomorú bűnbeesés után minden embernek fölkinálja kegyelmét és kegyelme után az örök üdvösséget. Félelmes elgondolni, hogy a teremtmény fellázad Teremtője ellen. De még fonságesebb látni, amint a Mindenható megkönyörül a lázadó emberen. Nem kárhoztatja örök kínokra, hanem végtelen boldogságra szán valamennyiünket. Egyházát mindenki számára alapította, ahogy azt a Katekizmusban tanultuk, és benne személyválogatás nélkül nyújtja, felkinálja mindenkinek az üdvösségre szükséges kegyelmeket.

Már Jézus bölcsőjénél ott volt a kiválasztott nép képviselője, melyet szeretetében magához vonzott és szent haragjában annyiszor sujtott, s ott volt a csillag meghívására a szegény pogányság, amely eltévelyedésében az igaz Isten fogalmát már egészen eltorzította. Isten egyiket úgy meghívta az örök üdvösségre, mint a másikat. „Ő a mi békességünk, aki mindkettőt eggyé tette, lerontotta a választófalat, az ellenségeskedést, megtestesülése által.” (Efez. 2, 14.) Az bizonyos, hogy Jézus minden ember üdvösségeért jött a világra. A próféták évezredekkel előbb megjövendölték ezt az igazságot, és Jézus meg is valósította. De isteni előrelátással látta,

hogy sok ember majd nem használja föl az Egyháza által felkínált kegyelmeket, azért hangzottak a szavak ajkáról: Sokan vannak a hivatalosak, de kevesen a választottak. (Máté 22, 14.) Hova tartozik valaki, a hivatalosak vagy a választottak közé, végzetesen fontos, de biztos feleletet, amely határozott igennel vagy nemmel dönti el a kérdést, adni nem tudunk. Az Egyház épp a kinyilatkoztatás alapján tanítja, hogy külön isteni felvilágosítás nélkül senki sem tudhatja, hogy a választottak közül való-e? Az isteni bölcsesség jónak látta föl nem tární előttünk. Bár bizonyosat nem, annyit mégis tudunk, hogy egyrészt el ne bizakodjunk, másrészt Isten végtelen jóságába vetett rendületlen bizalommal munkáljuk üdvösségünket az Egyházban. Vannak ismertetőjelek!

1. *A kegyelem állapota.* Szilárd alap, amelyre reményünket az üdvösségre méltán építhetjük. „Kedveseim, ha szívünk nem vádol bennünket, bizodalmunk legyen az Istenhez.” (I Ján. 3, 21.) Szent Pál szerint a kegyelem állapotában „maga a Lélek tesz bizonyosságot lelkünknek, hogy Isten fiai vagyunk.” (Róm. 8, 16.) A szentségek gyakori és méltó vétele öregbíti, növeli és szilárdítja bennünk a kegyelmi életet. „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, örök élete legyen.” (Ján. 6, 55.)

2. *Az Egyház iránt való meleg szeretet, odaadó ragaszkodás.* Hisz Isten üdvözülésünket az Egyház útján akarja, hát hogyne kellene gyengéden, aktívan és odaadóan szeretni Jézus szent és szeplőtelen jegyesét! Az Egyházzal érezni, örömét vele megosztani, az Egyházért küzdeni, dolgozni, főként pedig az Egyháznak engedelmeskedni annyi, mint magával Jézus Krisztussal érezni, Jézus Krisztus örömeiben és fájdalmaiban résztvenni, dicsőségéért harcolni és neki engedelmeskedni. Ez pedig a biztos út, az üdvösség útja. Az Egyház Jézus Krisztus titokzatos teste, maga a tovább és folyton élő Krisztus a földön. Krisztussal pedig csak üdvözülni lehet, elkárhozni nem. Az Egyház Noé bárkája, amelyben megmenekülhetünk.

3. *Buzgóság az imádságban.* Az imádság a kegyelem leggyakoribb eszköze. Imádság nélkül semmire sem megyünk, imádság által mindent megnyerhetünk. A buzgó, állhatatos imádságnak Isten sem állhat ellen. Aki jól imádkozik, mindent megkap, magát az Istent, az örök boldogságot is.

4. *A Boldogságos Szűz Mária iránti nagyfokú gyermeki tisztelet és szeretet.* Lehetetlen dolog Szűz Máriát őszintén tisztelni, és elkárhozni. Mária az Isten anyja, a könyörgő mindenhatóság. A szentek, akiknek kiválasztottsága nem kétséges többé, Mária által lettek szentekké. Ők biztosítanak, hogy a Mária iránti odaadó tisztelet az üdvösségre való kiválasztottság egyik legbiztosabb jele. Mária is az Egyházban van, az üdvösség nála van. Isten Mária útján akar adni minden kegyelmet, Mária tehát üdvösségünk záloga.

Felelős kiadó: *Mihalovics Zsigmond.*

Nyomatott Korda R. T. nyomdájában. Budapest, VIII., Csapregy-u. 2. (Felelős: Meininger Ferenc.)

